

भारत का राजपत्र

The Gazette of India

भारताचे राजपत्र

असाधारण
EXTRAORDINARY

असाधारण

भाग 12 अनुभाग 1
Part XII Section 1
 भाग बारा अनुभाग 1

प्राधिकार से प्रकाशित
PUBLISHED BY AUTHORITY
 प्राधिकाराद्वारे प्रकाशित

सं. 2]	नई दिल्ली, नवम्बर २-८, २०२३/कार्तिक ११-१७ (शक) १९४५	[खंड २१
---------	---	---------

No. 2]	NEW DELHI, NOVEMBER 2-8, 2023/KARTIKA 11-17 (SAKA) 1945	[Vol. 21
---------	---	----------

अं. २]	नवी दिल्ली, नोवेंबर २-८, २०२३/कार्तिक ११-१७ (शक) १९४५	[खंड २१
---------	---	---------

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

विधि और न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नई दिल्ली,

(1) दि नेशनल कॅपिटल टेरिटरी ऑफ दिल्ली (रेकग्निशन ऑफ प्रॉपर्टी राईट्स ऑफ रेसिडेंट्स इन अनऑथोराईज्ड कॉलोनीज) अॅक्ट, 2019 ; (2) दि जम्मू अॅन्ड काश्मीर ऑफिशियल लॅग्वेजेस अॅक्ट, 2020 ; (3) दि क्रिमिनल प्रोसिजर (आयडेंटीफीकेशन) अॅक्ट, 2022 के मराठी अनुवाद राष्ट्रपती के प्राधिकार से प्रकाशित किये जाते हैं और ये प्राधिकृत पाठ (केंद्रीय विधि) अधिनियम, 1973 (1973 का 50) की धारा 2 के खण्ड (क) के अधीन उनके मराठी प्राधिकृत पाठ समझे जायेंगे।

MINISTRY OF LAW AND JUSTICE
(LEGISLATIVE DEPARTMENT)

New Delhi,

The Translation in Marathi of (1) The National Capital Territory of Delhi (Recognition of Property Rights of Residents in Unauthorised Colonies) Act, 2019 ; (2) The Jammu and Kashmir Official Languages Act, 2020 ; (3) The Criminal Procedure (Identification) Act, 2022 are hereby published under the authority of the President and shall be deemed to be the authoritative texts thereof in Marathi under clause (a) of Section 2 of the Authoritative Texts (Central Laws) Act, 1973 (50 of 1973).

विधि व न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नवी दिल्ली,

(१) दि नेशनल कॅपिटल टेरिटरी ऑफ दिल्ली (रेकग्निशन ऑफ प्राप्टी राईट्स् ऑफ रेसिडंट्स् इन अनअंथोराईज्ड कॉलोनीज्) अॅक्ट, २०१९ ; (२) दि जम्मू अॅन्ड काश्मीर ऑफिशियल लॅंग्वेजेस् अॅक्ट, २०२० ; (३) दि क्रिमिनल प्रोसिजर (आयडॅटीफीकेशन) अॅक्ट, २०२२ यांचा मराठी अनुवाद याद्वारे, राष्ट्रपतीच्या प्राधिकारान्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे आणि तो, प्राधिकृत पाठ (केंद्रीय विधि) अधिनियम, १९७३ (१९७३ चा ५०) याच्या कलम २ च्या खंड (क) अन्वये मराठीतील त्यांचा प्राधिकृत पाठ असल्याचे मानण्यात येईल.

निंदेशसूची
INDEX

Serial No.	Name of the Act (१)	अधिनियमाचे नाव (२)	पृष्ठ क्रमांक (३)
१	दिल्ली राष्ट्रीय राजधानी राज्यक्षेत्र (अनधिकृत वसाहतींमधील रहिवाशांच्या मालमत्ता हक्कांना मान्यता) अधिनियम, २०१९	The National Capital Territory of Delhi (Recognition of Property Rights of Residents in Unauthorised Colonies) Act, 2019	५
२	जम्मू व काश्मीर राजभाषा अधिनियम, २०२०	The Jammu and Kashmir Official Languages Act, 2020	९
३	फौजदारी प्रक्रिया (ओळख पटविणे) अधिनियम, २०२२	The Criminal Procedure (Identification) Act, 2022	११

दिल्ली राष्ट्रीय राजधानी राज्यक्षेत्र

(अनधिकृत वसाहतींमधील रहिवाशांच्या मालमत्ता हक्कांना मान्यता) अधिनियम, २०१९

(२०१९ चा अधिनियम क्रमांक ४५)

[१९ एप्रिल, २०२३ रोजी यथाविद्यमान]

[११ डिसेंबर, २०१९]

अनधिकृत वसाहतींमधील जे रहिवाशी मुख्यारपत्र, विक्री करार, मृत्युपत्र, कब्जापत्र किंवा प्रतिफलाची रक्कम प्रदान केल्याचा पुरावा दर्शविणाऱ्या दस्तऐवजांसह इतर कोणतेही दस्तऐवज यांच्या आधारे मालमत्तांचा कब्जा धारण करीत आहेत अशा रहिवाशांच्या लाभात मालकी किंवा हस्तांतरण किंवा गहाण हक्क सुनिश्चित करून त्याद्वारे अशा वसाहतींमधील रहिवाशांच्या मालमत्ता हक्कांना मान्यता देण्याबाबत दिल्ली राष्ट्रीय राजधानी राज्यक्षेत्रासाठी आणि त्यांच्याशी संबंधित किंवा तदानुषंगिक बाबींसाठी विशेष तरतुदी करण्याकरिता अधिनियम.

ज्याअर्थी, गेल्या काही दशकांमध्ये दिल्ली राष्ट्रीय राजधानी राज्यक्षेत्राच्या लोकसंख्येत स्थलांतरण आणि इतर घटकांमुळे भरमसाठ वाढ झालेली आहे परंतु नियोजनबद्द गृहनिर्माण वसाहतींचा विकास वाढत्या लोकसंख्येच्या गरजांच्या बरोबरीने झाला नसल्याच्या परिणामी अनधिकृत वसाहतींमध्ये वाढ झाली आहे ;

आणि ज्याअर्थी, भारताचे राजपत्र, असाधारण, भाग दोन, खंड ३, उपखंड (दोन), दिनांक २४ मार्च, २००८ यात प्रसिद्ध झालेली दिल्ली विकास प्राधिकरणाची अधिसूचना क्रमांक एस. ओ. ६८३ (ई), दिनांक २४ मार्च, २००८ यास अनुसरून, नियमाधीन करण्यासाठी, रहिवाशी कल्याण संघांनी केलेल्या अर्जांच्या आधारे राष्ट्रीय दिल्ली राजधानी राज्यक्षेत्रात अनधिकृत वसाहतींची संख्या निश्चित करण्यात आली आहे ;

आणि ज्याअर्थी, नोंदणी प्राधिकरणाकडे या वसाहतींमधील मालमत्तांची नोंदणी केली जात नाही आणि त्यामुळे रहिवाशांकडे अशा मालमत्तांच्या संबंधातील कोणतेही मालकीहक्क विषयक दस्तऐवज नसतात आणि बँका व वित्तीय संस्था, उक्त मालमत्तांच्या संबंधात कोणत्याही कर्ज सुविधा देत नाहीत ;

आणि ज्याअर्थी, अनधिकृत वसाहतींमधील मालमत्तांची मालकी ही, अनेकदा नोंदणीकृत किंवा बिगर-नोंदणीकृत किंवा लेख प्रमाणकीकृत मुख्यारपत्र, विक्री करार, मृत्युपत्र, कब्जापत्र आणि प्रतिफलाची रक्कम प्रदान केल्याचा पुरावा दर्शविणाऱ्या दस्तऐवजांसह इतर दस्तऐवज यांद्वारे हस्तांतरित केली जाते आणि या बहुगुणीत व्यवहारांवर, मुद्रांक शुल्काची आकारणी केली जात नाही किंवा, ते प्रदान केले जात नाही ;

आणि ज्याअर्थी, अभिहस्तांतरणपत्रावरील किंवा, यथास्थिति, प्राधिकार पावतीवरील मुद्रांक शुल्क हे, क्रमांक एफ-१ (९५३), आरईजीएन. बीआर/डीआयव्ही. सीओएम/एचक्यू/२०१४, दिनांक २२ सप्टेंबर, २०१४ अन्वये प्रसिद्ध झालेल्या दिल्ली राष्ट्रीय राजधानी राज्यक्षेत्राच्या शासकीय अधिसूचनेत विनिर्दिष्ट केलेल्या किमान दराने (निम्नतम दराने) किंवा अभिहस्तांतरणपत्रात किंवा, यथास्थिति, प्राधिकार पावतीत नमूद केलेले विक्री प्रतिफल, यांपैकी जे अधिक असेल, त्या दराने आकारणीयोग्य आहे ;

आणि ज्याअर्थी, सर्वोच्च न्यायालयाने, सूरज लॅप अॅन्ड इंडस्ट्रीज (प्रा.) लिमिटेड विरुद्ध हरयाणा राज्य व इतर या प्रकरणावरील आपल्या ११ ऑक्टोबर, २०११ च्या न्यायनिर्णयाद्वारे असा निर्णय दिला होता की, विक्री करार/सर्वसाधारण मुख्यारपत्र किंवा मृत्युपत्र व्यवहार हे, हस्तांतरण किंवा विक्री ठरत नाही आणि असे व्यवहार परिपूर्ण हस्तांतरण किंवा अभिहस्तांतरण असल्याचे मानले जाऊ शकत नाही आणि ते विक्रीचा विद्यमान करार असल्याचे नियमितपणे मानले जाऊ शकते ;

आणि ज्याअर्थी, या अनधिकृत वसाहतींमधील रहिवाशांची सामाजिक-आर्थिक स्थिती व प्रत्यक्ष वस्तुस्थिती लक्षात घेता मुख्यारपत्र, विक्री करार, मृत्युपत्र, कब्जापत्र आणि प्रतिफलाची रक्कम प्रदान केल्याच्या पुरावा दर्शविणाऱ्या दस्तऐवजांसह इतर कोणतेही दस्तऐवज यांच्या आधारे अशा वसाहतींमधील रहिवाशांच्या मालकी भाग बारा-(२१)-२

किंवा हस्तांतरण किंवा गहाण हक्कांना मान्यता देणे आणि ते प्रदान करणे आणि त्यायोगे विद्यमान पायाभूत, नागरी सामाजिक सोयीसुविधांमध्ये सुधारणा होऊन जीवनमानाचा दर्जा उंचावला जाईल, असा विकास किंवा पुनर्विकास सुलभ करणे इष्ट आहे;

आणि ज्याअर्थी, एकवेळची विशेष उपाययोजना म्हणून अनधिकृत वसाहतीमधील रहिवाशांच्या मालकी किंवा हस्तांतरण किंवा गहाण हक्कांना मान्यता देण्यासाठी आणि ते प्रदान करण्यासाठी एक कायदा असणे इष्ट आहे;

त्याअर्थी, तो, भारतीय गणराज्याच्या सत्तराव्या वर्षी, संसदेकडून पुढीलप्रमाणे अधिनियमित होवो :—

संक्षिप्त नाव व व्याप्ती. १. (१) या अधिनियमास, दिल्ली राष्ट्रीय राजधानी राज्यक्षेत्र (अनधिकृत वसाहतीमधील रहिवाशांच्या मालमत्ता हक्कांना मान्यता) अधिनियम, २०१९, असे म्हणावे.

(२) तो, दिल्ली राष्ट्रीय राजधानी राज्यक्षेत्रास लागू आहे.

व्याख्या. २. या अधिनियमात, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ आवश्यक नसेल तर,—

(क) “रहिवाशी” याचा अर्थ, अनधिकृत वसाहतीमधील एखाद्या मालमतेच्या बाबतीत, नोंदणीकृत विक्री विलेख किंवा अलिकडील मुख्यारपत्र, विक्री करार, मृत्युपत्र, कब्जापत्र आणि प्रतिफलाची रक्कम प्रदान केल्याचा पुरावा दर्शविणाऱ्या दस्तऐवजांसह इतर दस्तऐवज यांच्या आधारे मालमत्तेचा प्रत्यक्ष कब्जा असलेली व्यक्ती, असा आहे आणि त्यामध्ये, तिच्या कायदेशीर वारसांचा समावेश होतो, परंतु, त्यात भाडेकरू, लायसनधारक किंवा अनुमतीग्राही वापरकर्ता यांचा समावेश होणार नाही;

(ख) “अनधिकृत वसाहत” याचा अर्थ, जेथे अभिन्यास नकाशाच्या किंवा इमारत नकाशांच्या मान्यतेसाठी कोणतीही परवानगी घेण्यात आलेली नसते आणि भारताचे राजपत्र, असाधारण, भाग दोन, खंड ३, उपखंड (दोन), दिनांक २४ मार्च, २००८ यामध्ये प्रसिद्ध झालेली अधिसूचना क्रमांक एस.ओ. ६८३ (ई), दिनांक २४ मार्च, २००८ यास अनुसरून अशी वसाहत नियमाधीन करण्यासाठी जी निश्चित करण्यात आलेली आहे, अशी एखादी वसाहत किंवा लगतच्या क्षेत्राचा समावेश असणारे विकसित क्षेत्र, असा आहे.

मालमत्ता हक्कांना मान्यता. ३. (१) दिल्ली राष्ट्रीय राजधानी राज्यक्षेत्राला लागू असलेले भारतीय मुद्रांक अधिनियम, १८९९ आणि १८९९ चा २. नोंदणी अधिनियम, १९०८ किंवा त्याखाली केलेले कोणतेही नियम किंवा विनियम किंवा उपविधी, आणि सूरज लँप १९०८ चा अँन्ड इंडस्ट्रीज (प्रा.) लिमिटेड विरुद्ध हरयाणा राज्य व इतर या प्रकरणावरील सर्वोच्च न्यायालयाचा ११ ऑक्टोबर, १६.

२०१९ चा न्यायनिर्णय यांमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, केंद्र सरकारला, अनधिकृत वसाहतीमधील रहिवाशांच्या लाभात, स्थावर मालमत्तेच्या संबंधातील मालकी किंवा हस्तांतरण किंवा गहाण हक्कांना मान्यता देण्यासाठी आणि ते प्रदान करण्यासाठी, अलिकडील मुख्यारपत्र, विक्री करार, मृत्युपत्र, कब्जापत्र आणि प्रतिफलाची रक्कम प्रदान केल्याचा पुरावा दर्शविणाऱ्या दस्तऐवजांसह इतर दस्तऐवज यांच्या आधारे केलेले स्थावर मालमत्तांचे व्यवहार, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, नियमाधीन करता येतील ;

(२) केंद्र सरकारला, अभिहस्तांतरणपत्र किंवा, यथास्थिति, प्राधिकार पावती यांमार्फत अनधिकृत वसाहतीमधील रहिवाशांच्या लाभात, स्थावर मालमत्तेच्या संबंधातील मालकी किंवा हस्तांतरण किंवा गहाण हक्कांना मान्यता देण्यासाठी आणि ते प्रदान करण्यासाठी अलिकडील मुख्यारपत्र, विक्री करार, मृत्युपत्र, कब्जापत्र आणि प्रतिफलाची रक्कम प्रदान केल्याचा पुरावा दर्शविणाऱ्या दस्तऐवजांसह इतर दस्तऐवज यांच्या आधारे केलेल्या स्थावर मालमत्तांच्या व्यवहारांच्या प्रदानावरील आकार, शासकीय राजपत्रात प्रसिद्ध केलेल्या अधिसूचनेद्वारे, निश्चित करता येतील ;

(३) भारतीय मुद्रांक अधिनियम, १८९९ याच्या कलम २७ मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, अभिहस्तांतरण- १८९९ चा पत्रात किंवा, यथास्थिति, प्राधिकार पावतीत नमूद केलेल्या रकमेवर मुद्रांक शुल्क व नोंदणी आकार प्रदेय असतील. २.

(४) नोंदणीकृत किंवा बिगर-नोंदणीकृत किंवा लेख प्रमाणकीकृत मुख्यारपत्र, विक्री करार, मृत्युपत्र, कब्जापत्र व प्रतिफलाची रक्कम प्रदान केल्याचा पुरावा दर्शविणाऱ्या दस्तऐवजांसह इतर दस्तऐवज असणारा अनधिकृत वसाहतीतील कोणताही रहिवाशी, पोट-कलम (२) मध्ये निर्दिष्ट केलेले आकार प्रदान केल्यावर अभिहस्तांतरणपत्र, किंवा, यथास्थिति, प्राधिकार पावती यांमार्फत मालकी किंवा हस्तांतरण किंवा गहाण हक्क मिळण्यास पात्र असेल.

(५) पोट-कलम (४) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या कोणत्याही व्यवहारापूर्वी केलेल्या आधीच्या कोणत्याही विक्री व्यवहारांवर कोणतेही मुद्रांक शुल्क व नोंदणी आकार प्रदेय असणार नाहीत.

(६) या अधिनियमाखालील कोणत्याही मालमत्ता हक्कास मान्यता देण्यासाठी व तो प्रदान करण्यासाठी भाडेकरू, लायसनधारक किंवा अनुमतीग्राही वापरकर्ता यांचा विचार करण्यात येणार नाही.